

Nunavut-aftalerne

Af Jens Dahl

Endelig. I en hel generation har *inuit* i det canadiske Nordvest Territoriet («Northwest Territories») drømt om at få deres eget land, *Nunavut*. Nu bliver drømmen, de mange års anstrengelser og de uendelige forhandlinger forvandlet til virkelighed. Den 10. juni i år vedtog parlamentet i Ottawa at ophøje Nunavut-aftalerne til love, som trådte i kraft den 9. juli. Ved en ceremoni i byen Coppermine erklærede Paul Quassa på inuits vegne dagen for Nunavuts nationaldag.

Nunavut er en realitet – og dog på det helt konkrete plan lidt af en drøm. Endnu er der ikke fundet en hovedstad til Nunavut; der er ingen folkevalgt forsamling, ingen regering og administration, ingen bygninger, ingen ansatte. Senest 1. april 1999 skal de første områder overføres til den nye Nunavut-administration, 25 år efter at inuit begyndte at formulere deres drømme. I perspektiv ville det svare til, at det grønlandske ønske om hjemmestyre var blevet formuleret i 1954! Det skete som bekendt først i 1973.

At det har taget så lang tid vidner om træghed i det canadiske politiske system,

såvel som indædt modvilje overfor krav baseret på etnisk og regionalt grundlag. Måske skal de manglende resultater også ses som udtryk for, at det krav inuit fremsatte i 1976, det første Nunavut-forslag, var så vidtgående, at inuit på daværende tidspunkt ikke havde erfaringerne til at forhandle det igennem. Hvor inuits synspunkter stort set er de samme i dag som dengang, så har det canadiske samfund gennemgået en række ændringer, som har været inuit til gavn.

Nunavut-aftalerne omfatter en såkaldt *landkravsafstale* samt etableringen af et nyt territorium, *Nunavut Territoriet*. Det er vigtigt at bide mærke i, at der er tale om to – indbyrdes forbundne – aftaler. I fremtiden deles Nordvest Territoriet i to dele, hvoraf den østlige del, Nunavut, etableres som et nyt selvstændigt territorium inden for den canadiske føderation. Endnu er det ikke afgjort, hvilken fremtid den vestlige del af det

Jens Dahl, født 1946, er uddannet antropolog og lektor ved Institut for Eskimologi. For tiden er Jens Dahl leder af IWGIA, den internationale arbejdsgruppe for indfødte folk.

gamle Nordvest Territorium vil få. Alle borgere i Nunavut Territoriet vil få samme politiske rettigheder, uanset etnisk tilhørsforhold.

Den anden aftale derimod, landkravsaftalen, berører kun Nunavuts oprindelige befolkning, inuit. Disse vil i fremtiden have ejendomsret til en del af Nunavut, nærmere betegnet 18%, samt særlige rettigheder til hele den øvrige del af Nunavut Territoriet. Landkravs-aftalen giver endvidere inuit en stor økonomisk kompensation – mod at de afstår alle krav baseret på såkaldte »oprindelige rettigheder« til den del af Nunavut, som de ikke kommer til at eje.

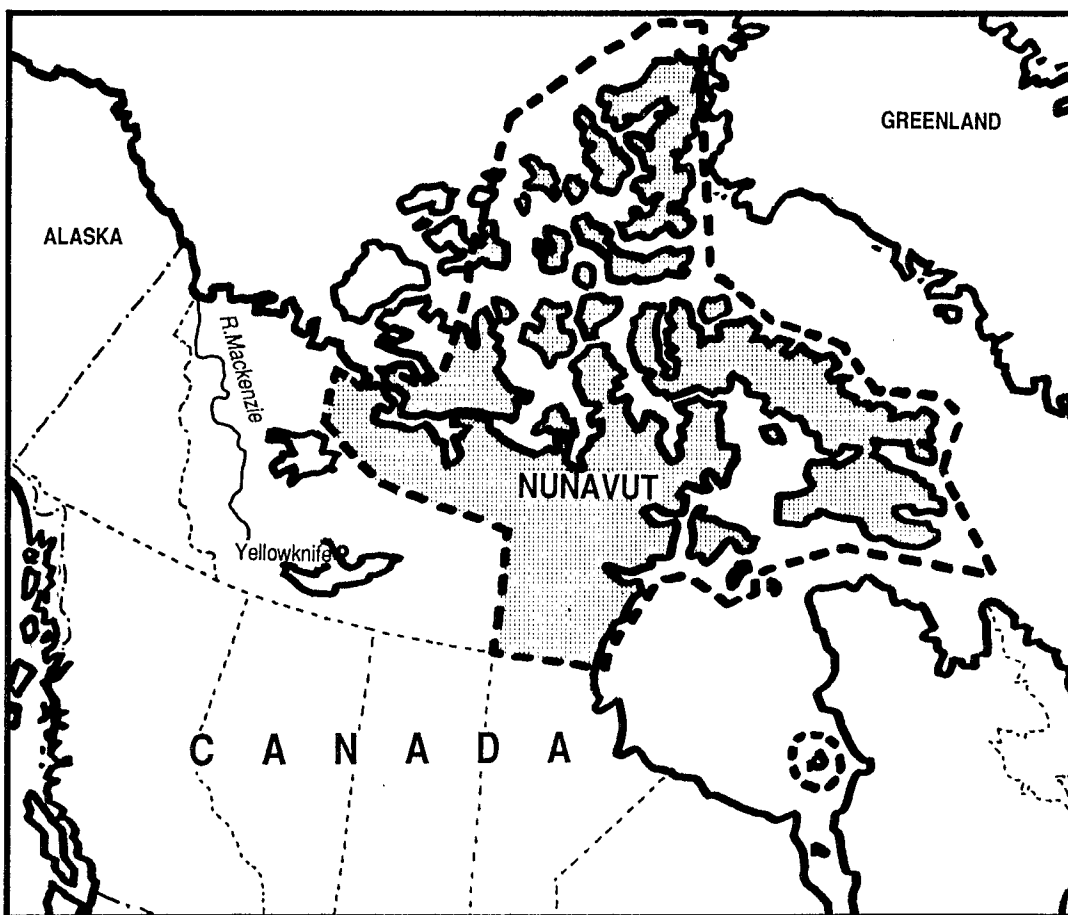
Den canadiske regering ynder at sige, at inuit giver afkald på »undefinerede oprindelige rettigheder« imod at opnå definerede juridiske rettigheder til landet. For inuit har denne tilintetgørelsesklausul altid været kontroversiel. Typisk er det imidlertid, at inuit – i modsætning til indianere og metis – er vejet uden om komplicerede juridiske diskussioner om begreber såsom »oprindelige rettigheder« og suverænitet (Merritt 1993). Alle forhandlinger, alle politiske manøvrer har gennem 17 år været rettet imod det ene og simple mål: at få etableret et territorium, Nunavut, som kontrolleres af inuit (inuit udgør det store flertal af befolkningen), men med lige politiske rettigheder for alle indbyggere. Principperne har vel ofte måttet vige for at nå dette mål. Landkravsaftalen, den tydeliggjorte del af det netop vedtagne aftalekompleks, har i sig selv aldrig været målet for inuit. Landkravsaf-talen har aldrig været andet end det middel, hvormed inuit tålmodigt har

bundet regeringen til 17 års forhandlinger om en aftale, hvis egentlige vision var etableringen af Nunavut. At det er lykkedes skyldes blandt andet, at inuit gradvis har formået at skabe bred politisk forståelse for denne vision.

Vejen til Nunavut

1976. Det første forslag til en deling af Nordvest Territoriet og oprettelse af et nyt *Nunavut* territorium blev fremsat af inuit i 1976. Dengang forudsatte man, at alle inuit-samfund ville indgå i Nunavut. Men *inuvialuit*-inuit i Mackenzie Deltaet skilte sig hurtigt ud fra de øvrige inuit. Fundet af olie og gas i Mackenzie-deltaet og Beauforthavet tvang dem til i 1984 at indgå en separat landkravsaftale med regeringen (Dahl 1985).

Mackenzie-deltaets økonomiske betydning havde endvidere bragt *inuvialuit* i en politisk klemme. *Dené, metis* og den *hvide* befolkning i Mackenzie-dalen, med hovedstaden Yellowknife, ønskede nemlig at deres territorium havde adgang til havet – og til Mackenzie-deltaets mineralske rigdomme. Hvilket krævede at *inuvialuit* tilsluttede sig et vestligt territorium og ikke Nunavut. Denne holdning fandt støtte hos føderalregeringen i Ottawa, som formentlig altid har betragtet Nunavut-projektet som lidt af et eventyr. I realiteten interesserede regeringen sig mest for, hvad der skete i Mackenzie-regionen samt i Yukon (Merritt 1993). Den kendsgerning, at *inuvialuit* accepterede at holde sig udenfor Nunavut, har derfor på én gang tilfredsstillet regeringens ønske

Nunavut's del af Canada.

om en »ansvarlig« økonomisk udvikling af olie- og gasforekomsterne, og samtidigt gjort det mere realistisk for inuit at opnå selvstyre i den »urentable« østlige del.

1982. En folkeafstemning med deltagelse af *alle* indbyggere i Nordvest Territoriet i 1982 viste, at der var flertal for en deling af territoriet. I den østlige del, det fremtidige Nunavut, var dette flertal helt overvældende, idet 82% af de afgivne stemmer var for en deling. Nordvest Territoriets lovgivende forsamling be-

kræftede afstemningen med stemmerne 19 mod 0. I princippet tilsluttede den føderale regering sig en deling – forudsat at befolkningen i Nordvest Territoriet selv kunne nå til enighed om grænse-udragningen.

Det første store problem blev som nævnt inuvialuit, hvis forhandlere i 1985 tilsluttede sig et fremtidigt vestligt territorium. Dette skete under ganske kraftige protester fra den lokale befolkning, som til syvende og sidst foretrak deres eget selvstyrede område. Siden da

har inuvialuit været ude af Nunavut-forhandlingerne.

1987. De første landkravsforhandlinger blev på inuits vegne varetaget af *Inuit Tapirissat of Canada*, en sammenslutning af inuit i hele Canada. Efter 1982 overtog inuit i Nordvest Territoriet selv disse forhandlinger under ledelse af *Tungavik Federation of Nunavut*.

Parallelt med landkravsforhandlingerne foregik der en række ting på den politiske arena. Føderalregeringen i Ottawa overførte til stadighed kompetence til det territoriale styre i Yellowknife, som siden 1979 havde haft et flertal af indfødte (dené, metis og inuit). Dette skete utvivlsomt med det formål at svække inuits og de andre indfødtes styrke under landkravsforhandlingerne og i forhandlingerne om en deling af Nordvest Territoriet. I disse politiske spilfægtier har det derfor været afgørende for inuit at hente støtte hos territorial regeringen i Yellowknife (som siden 1983 har været ledet af en inuk).

Disse bestræbelser bar frugt, da Nordvest Territoriets regering nedsatte to kommissioner, *Nunavut Constitutional Forum*, samt *Western Constitutional Forum*, til varetagelse af forhandlingerne om territoriets *politiske* fremtid. I 1987 nåede de to kommissioner i Iqaluit til enighed om den politiske køreplan, hvis endemål skulle være en deling af territoriet. Med denne såkaldte *Iqaluit-aftale* havde alle relevante politiske institutioner givet forpligtende støtte til Nunavuts etablering.

Også på anden måde opbyggede inuit med årene et stadigt stærkere politisk fundament samt øget politisk indflydel-

se og respekt. Således fik Inuit Tapirissat of Canada succes med etablering af en særlig valgkreds, *Nunatsiaq*, som i praksis sikrede inuit repræsentation i parlamentet i Ottawa og dermed en vigtig talerstol.

Den føderale regering i Ottawa har altid ønsket at forhandle landkravsaftalen uafhængig af, og forud for en politisk aftale. Inuit, derimod har ikke villet indgå en landkravsaftale uden en politisk aftale. I længden trak inuit det lange strå, og Nunavuts grænser mod vest blev gjort sammenfaldende med vestgrænsen for det land, som indgår i inuits landkravsaftale.

Aftalen

April 1990. Inuit, den føderale regering samt den territoriale regering underskriver en foreløbig landkravsaftale («Agreement-In-Principle»). Denne skal senere gennem en endelig godkendelsesprocedure hos de berørte parter, men inden da skal de endelige grænser fastlægges. Og her viser der sig en række vanskeligheder.

Et dødvande for grænsedragningen var allerede indtrådt et par år i forvejen, idet dené og metis ikke kunne acceptere den foreslåede grænsedragning til deres landområder. Senere forslag forkastes ligeledes og i 1991 bliver en landkravsaf-tale mellem dené/metis og den canadiske regering forkastet ved en afstemning. På denne baggrund beslattes det derfor at fastholde det seneste forslag til grænsedragning, og i december 1991 underskrives den endelige landkravsaf-tale,

»*Agreement Between the Inuit of the Nunavut Settlement Area and Her Majesty the Queen in right of Canada*«.

Det er denne aftale, som fastlægger inuits ret til land, samt lægger grunden for etablering af Nunavut.

Folkeafstemningen

1992. Endnu på dette tidspunkt er det imidlertid langt fra givet, at Nunavut vil blive realiseret. Endnu mangler tre skridt i at blive taget. For det første skal den endelige grænse, som skiller Nunavut fra den vestlige del godkendes ved en folkeafstemning, og dernæst skal aftalen ratificeres af inuit samt regering og parlament i Ottawa.

Der var stor spænding om resultatet af folkeafstemningen, der fandt sted den 4. maj. Som forventet var der flertal imod grænsedragningen i vest med hovedstaden Yellowknife, der domineres af den hvide befolkning. At 90% af alle i Nunavut stemte for forslaget var ventet. Derimod herskede der stor usikkerhed om hvordan dené og metis stillede sig. Efter sammenbruddet i landkravsforhandlingerne mellem dené/metis og den føderale regering brød de nordligste grupper, *gwich'in* og *sabtu* ud og startede deres separate landkravsforhandlinger, hvilket bidrog til at øge usikkerheden om valgresultatet. Mange dené og metis i disse områder stemte imidlertid for forslaget, og det samlede flertal endte med at blive på 54%.

Hermed var grænserne for Nunavut klarlagte. Eftersom grænseaftalen gælder for såvel landkravsaftalen (berører kun inuit) som for etableringen af det nye territorium (berører alle indbygge-

re) deltog alle, uanset etnisk tilhørsforhold i folkeafstemningen den 4. maj.

Ratificeringen

Turen var dernæst kommet til inuits ratificering af landkravsaftalen. Den 3.-5. november 1992 skulle inuit derfor ved en særskilt folkeafstemning stemme for en ratificering af landkravsaftalen. Det krævedes på forhånd, at et flertal af alle inuit over 16 år i hvert af Nunavuts tre regioner (Baffin, Kitikmeot og Keewatin) stemte for aftalen. Med stort flertal, 69% af de stemmeberettigede, godkendte inuit aftalen (80% stemte).

Den politiske overenskomst

Forud for folkeafstemningen havde inuits forhandlere krævet, at regeringen vedtog en politisk beslutning, som bandt den til at etablere et Nunavut territorium, såfremt landkravsaftalen blev ratificeret. Denne forpligtende accept (»political accord«) blev givet af regeringen nogle få dage før ratificeringen, den 30. oktober, og garanterer, at Nunavut etableres før århundredets udgang.

Lovgrundlaget

1993. Nunavut aftalerne bliver formelt underskrevet i maj måned og den 10. juni vedtager parlamentet i Ottawa de nødvendige love, som træder i kraft den 9. juli.

Landkravsaftalen

Den 282 sider lange landkravsaftale blev indgået mellem inuit på den ene, og den canadiske regering på den anden side. Aftalens centrale og overordnede

princip er, at inuit tildeles særlige rettigheder til landet, baseret på vestlig juridisk tankegang, mod for stedse at opgive rettigheder til landet baseret på, at de har beboet dette siden »tidernes morgen«. Denne tilintetgørelsesklausul, som findes i alle canadiske landkravsaf-taler, er som nævnt kontroversiel. Inuit anerkendes dog fortsat som et oprindeligt folk (»aboriginal people«) og vil i fremtiden nyde de samme rettigheder, som tildeles andre af Canadas oprindelige folk.

Inuit afgiver alle oprindelige rettigheder til det område, som kaldes Nunavut. Som kompensation herfor tildeles de ejendomsret til 18% af Nunavut, svarende til 353.610 km². De resterende 78% ejes af den føderale regering – det såkaldte »kroneland«.

Til disse 353.610 km² har inuit kun ejendomsret til overfladen. Undergrunden tilhører regeringen, bortset fra godt 10% heraf (36,257 km²) hvor inuit har ejendomsret til såvel overfladen som undergrunden.

Som kompensation modtager inuit endvidere en éngangs erstatning på 1,148 mia. can. dollars, som udbetales over 14 år. Denne kontante erstatning vil blive forvaltet af *Nunavut Trust*, som udpeges af inuits organisationer. Trusten forventes kun at ville disponere over renterne fra den tildelte erstatning.

Inuit har ved aftalen sikret sig del i indtægterne fra fremtidig udvindelse af mineraler, olie og gas på kronelandet. Af de første 2 mio. dollars som tilfalder det offentlige i årlige royalties går 50% til inuit; af indtægter herover tilfalder de 5% inuit.

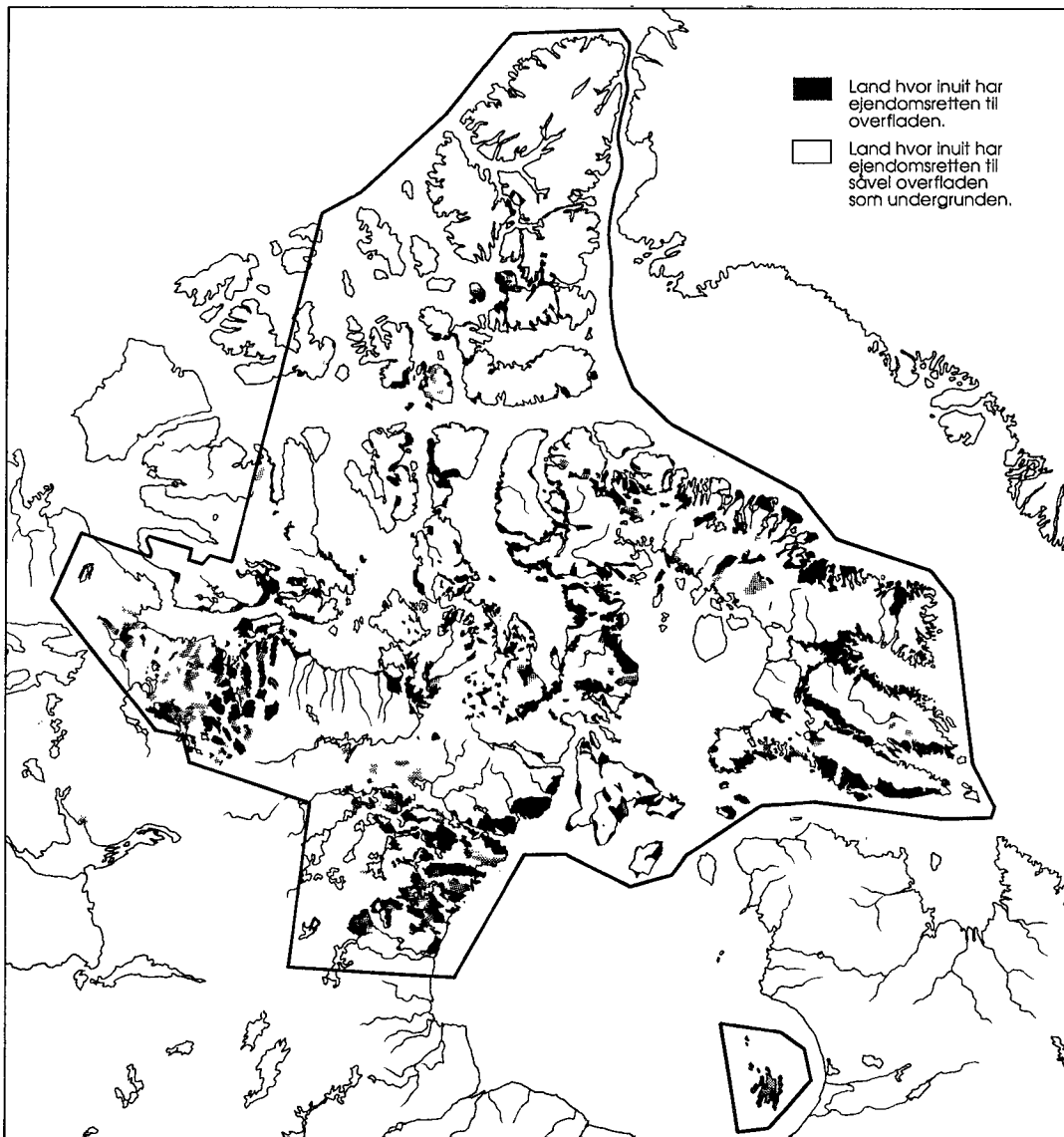
Et mangeårigt stridspunkt har været inuits rettigheder til havområderne. Inuits liv har altid været rettet mod havet, og deres forhandlere har altid insisteret på, at havområderne skulle indgå i aftalen. Det lykkedes, og inuit vil i fremtiden modtage royalties fra olie- og mineralaktiviteter til havs. Set med historiske øjne er dette et stort fremskridt, sammenlignet med inuvialuits landkravsaf-tale, for slet ikke at tale om Alas-ka Native Claims Settlement Act (ANCSA), som specifikt udelukker indfødte fra særrettigheder til havområder og floder. Under ANCSA fik de indfødte kun royalties indtil en vis sum (godt 0,5 mia. dollars), men inuit i Canada vil for altid få udbetalt 5% i royalty.

Fangst, jagt og fiskeri

Fangst og fiskeri er inuits hovederhverv. Dette anerkendes med den indgåede aftale, idet inuit opnår en lang række særrettigheder fremfor andre indbyggere i Nunavut.

Til visse dyr såsom bjørne, moskusokser og grønlandshvaler vil fangsten være forbeholdt inuit. Til alle andre dyr vil inuit have fortrinsret, idet det altid skal sikres, at inuits *grundlæggende behov* tilgodeses. Hvis fangst af en bestemt dyreart er underlagt begrænsninger tilfalder hele kvoten inuit indtil de grundlæggende behov er dækket ind. Kun den overskydende del af kvoten kan tages af andre.

Formuleringen *grundlæggende behov* er en nydannelse i den slags aftaler. Den anvendte definition af grundlæggende behov er ikke mindre skelsættende, idet det fastslås, at de grundlæggende behov

Nunavut landkravsaf tale. Inuit eget land.

er bestemt af kulturelle, sociale og økonomiske omstændigheder. Disse rammer ændrer sig med tiden, og inuits grundlæggende behov skal altid tilgodeses forlods ved fordeling af rettigheder til fangst og fiskeri. I det omfang at den

totalt tilladte fangstmængde er mindre end inuits grundlæggende behov tilfalder hele fangsten dem.

Det grundlæggende behov bestemmes, for eksempel, ud fra den faktiske fangst i de foregående fem år. I andre

tilfælde vil man vælge at tage udgangspunkt i året med den højeste fangst. Et interessant forhold er, at man tager hensyn til den rent faktiske fangst – ikke til anvendelsen heraf. Man har i vidt omfang holdt sig uden for den såkaldte subsistens-diskussion (fangst og fiskeri til »eget« forbrug), som har stor betydning i Alaska og som i stigende omfang bruges af dyreværnsorganisationer i deres kamp mod enhver form for kommercialisering af de arktiske fangeres levevej. De *grundlæggende behov* ændres med tiden og myndighederne kan til stadighed vælge at regulere niveauet, for eksempel fordi inuits forbrug stiger, eller hvis der sker en øget handel og markedsføring af fangst- og fiskeriprodukter.

Kontrollen med og overvågningen af de mange regler for jagt, fangst og fiskeri er lagt i hænderne på et særligt fangstråd, *Nunavut Wildlife Management Board*. Rådets medlemmer udpeges ligeledes af inuit og af den canadiske regering.

Inuits rettigheder til landet varetages i øvrigt af en række råd, der i princippet er valgt efter samme model som fangstrådet. Nationalparker, arealudnyttelse, historiske steder, m.v. er underlagt råd, hvor inuit har sæde.

Inuit-ejet land

Inuit ejer nu 353.610 km² land som »fee simple title«, privat ejendom. »Den praktiske konsekvens af dette legale begreb er, at de indfødte folks rettigheder til dette land er lig med andre canadieres rettigheder til deres ejendom – men ikke

mere. Denne titel giver således ikke de indfødte folk magt til at lovgive over deres land« (Dacks 1981 s. 61).

Kun inuit har ret til at fiske og jage på inuit-ejet land. Offentligheden skal dog i visse tilfælde have adgang til områderne, men inuit har åbenbart mulighed for at håndhæve ejendomsretten ganske strengt, idet man i aftalen har fundet det nødvendigt at fastsætte, at »et medlem af parlamentet, den lovgivende forsamling [Nunavut], byråd eller regional regering, eller en kandidat, som stiller op til valg til disse råd ... har ret til at betrede inuit-ejet land med henblik på at føre valgkampagne« (Stk. 21.3.7).

Som med anden privatejet jord kan det offentlige ekspropriere et område mod betaling af passende erstatning eller mod udveksling af et alternativt landområde.

Inuit-ejet land er ikke underkastet beskatning med mindre landet udvikles i økonomisk øjemed. Et helt afgørende forhold er, at landet ikke kan sælges eller pantsættes til anden side. Det vil altid forblive i inuits varetægt, formentlig administreret af de regionale inuit organisationer.

Til grund for udvælgelsen af land har inuit i høj grad lagt økonomiske kriterier, såsom potentielle mineralforekomster og områder af særlig betydning for jagt, fangst og fiskeri. Men også områder af historisk og kulturel værdi for inuit er blevet valgt. De valgte landområder ligger derfor spredt og ofte langt fra beboede steder. Nunavut er inddelt i seks regioner og for hver region fastsatte man størrelsen af det samlede landområde, som inuit kunne udvælge.

Hvem er inuit?

Sammenlignet med tidligere landkravs-aftaler er denne nydannende på en række punkter. Et af dem er, at man erkender, at inuit selv er de, som bedst er i stand til at afgøre, hvem der er inuk, altså hvem der kommer ind under aftalens bestemmelser. Derfor optræder der intet blodskriterium i definitionen af en inuk, sådan som det kendes fra andre aftaler. Det fastslås, at en inuk er en person, som

- a. er i live,
- b. er canadisk statsborger,
- c. betragtes som inuk ifølge inuit sædvane,
- d. anser sig selv for inuk,
- e. er knyttet til Nunavut eller et samfund heri.

Aftalen fastsætter ikke krav om bopæl i Nunavut. En person som er bosat i for eksempel Ottawa kan fortsat være registreret som nydende medlem under aftalen. Den mulighed eksisterer dog, at en person midlertidig kan fratages sine rettigheder under aftalen, hvis vedkommende ikke længere er knyttet til Nunavut.

Nunavut

Artikel 4 i den næsten 300 sider lange landkravsaf-tale fylder kun en halv side. Alligevel er det aftalens vigtigste. Den forpligter nemlig de berørte parter til at indgå en politisk overenskomst, efter hvilken Nunavut Territoriet etableres inden årtusindskiftet.

Denne overenskomst blev underskrevet af regeringen den 30. oktober 1992 umiddelbart før inuit gik til stemmeurnerne for at ratificere landkravsaf-talen.

Indholdet af denne politiske overenskomst er først og fremmest teknisk. Hvad angår rækkevidden af det kommende politiske selvstyre fremgår det, at dette skal være af samme art, som i dag er gældende for Nordvest Territoriet. Det er værd at bemærke, at Nordvest Territoriet de seneste 15 år har gennemgået en udvikling med stadig stigende decentralisering og øget kompetance til følge. Territoriet har dog langt fra samme politiske selvstændighed som er de egentlige provinser til del. Ligesom Nordvest Territoriet vil Nunavut i en overskuelig fremtid være økonomisk helt afhængig af overførsler fra de føderale myndigheder.

Det er endnu uklart, hvordan finansieringen af Nunavut skal ske. Men aftalen med regeringen fastslår, at denne fortsat skal yde financier støtte af samme størrelse som i dag ydes Nordvest Territoriet. Man kan for eksempel forestille sig en art bloktilskud, som det kendes fra Grønland. De indtægter som hidrører fra landkravsaf-talen tilfalder kun Nunavuts inuit-befolkning og kommer ikke til at indgå i de offentlige indtægter.

Den praktiske side af Nunavuts etablering (herunder udvælgelse af den kommende hovedstad) i de kommende seks år skal forestås af en særlig 9-mands kommission, *Nunavut Implementation Commission*, hvoraf tre medlemmer vælges fra en liste, som foreslås af Nordvest Territoriets regering, 3 af en tilsvarende liste fra Tungavik Federation of Nunavut. Det kræves, at mindst 6 af kommissionens 9 medlemmer er bosiddende i Nunavut.

Til at varetage inuits interesser i den seks år lange overgangsfase har man etableret *Nunavut Tungavik Inc.* Nunavut Tungavik er valgt af repræsentanter for samtlige inuit-samfund i Nunavut. Nunavut Tungavik skal varetage inuits politiske og praktiske interesser i forbindelse med Nunavut Territoriets etablering og, i samarbejde med andre inuit-organisationer, være inuits øverste repræsentative organ under gennemførelsen af landkravsaftalen.

Nunavut bliver en del af det canadiske føderale system. Et territorium ledet af en folkevalgt forsamling og styret af en heraf udpeget regering. Nunavut er en såkaldt »public government«, hvilket vil sige, at alle fastboende, uanset etniske tilhørsforhold, har samme politiske og sociale rettigheder. Dette svarer til situationen i Grønland. Derimod har inuit i Nunavut særlige økonomiske rettigheder og særlige rettigheder til landet. Disse blev fastsat i landkravsaftalen.

Etniske grønlændere har ikke de økonomiske fortrinsrettigheder som følger med en landkravsaftale. Den historiske kendsgerning er imidlertid, at den grønlandske befolkning (den fastboende befolkning hvoraf 85% er etniske grønlændere) har langt større rettigheder til landet som helhed, hvor hjemmestyret i dag udøver kontrol med hele Grønland.

I politisk henseende er Grønland langt mere selvstændigt end man på nuværende tidspunkt kan forvente, at Nunavut vil blive. For eksempel er det usikkert, hvad der vil ske, hvis der findes store mineralforekomster i Nunavut med en stor indvandring fra det sydlige

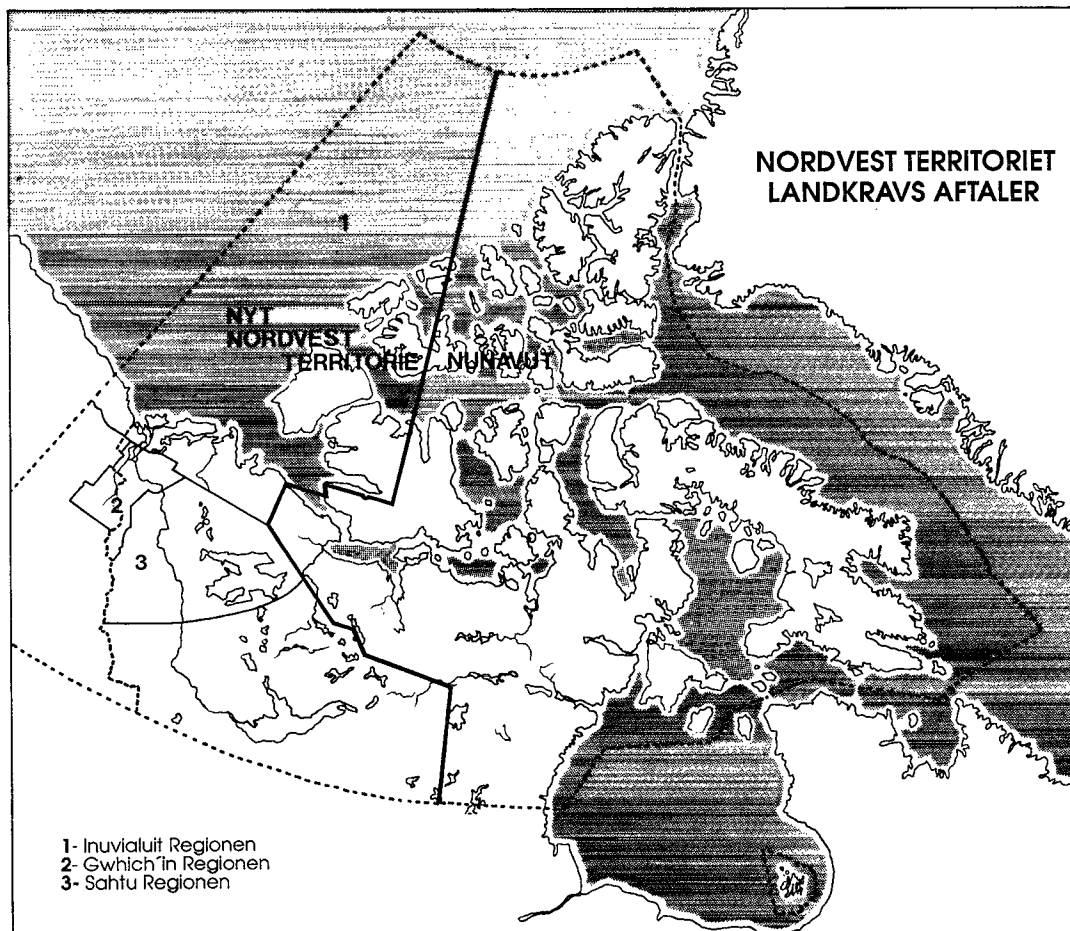
Canada til følge. Kan inuit i så tilfælde blive majoriseret, eller vil man, som i Grønland, kunne faststøtte nye retningslinier (f.eks. langvarig bopælskrav), der i praksis vil begrænse de nytilkomnes politiske indflydelse?

Vel kan man gøre sig sådanne overvejelser og spekulationer om de politiske følger af fremtidig ressourceudnyttelse, men den historiske kendsgerning er, at Nunavut var en drøm, fostret af inuit og gjort til virkelighed af inuit gennem en næsten 25 år lang proces. Det er uundgåeligt at drømmen, når den realiseres efter 1999, vil blive ledet af inuit og udtrykt på *inuktitut*, som territoriets vigtigste sprog ved siden af engelsk og fransk. Nunavut er og bliver et distinkt samfund. De mange selvstyrende inuit-samfund fra tiden før koloniseringen er nu, for første gang i historien, blevet til en stor selvstyrende nation, Nunavut, med enorm geografisk udstrækning. I sig selv er dette en stor udfordring.

Inuit og de andre

Inuits landkravsaftale og etableringen af Nunavut berører andre end inuit selv. Canadas hvide befolkning må for evigt opgive nogle af deres drømme om uanstastet at være herre over de arktiske vidder.

Vigtigst er det imidlertid, at fremtiden for Nordvest Territoriets øvrige oprindelige befolkning er – eller rettere var – uløselig bundet til Nunavuts tilblivelse. Før Nunavut udgjorde de indfødte samlet set flertallet af Nordvest Territoriets befolkning. Efter Nunavut er indianere, metis og inuvialuit i mindre-

Fire indfødte folk i Nordvest Territoriet har til dato indgået landkravsafteale med den canadiske regering: Inuit (Nunavut), Inuvialuit, Gwich'in og Sahtu.

tal i det, der er tilbage af det gamle Nordvest Territorium. Betydningen heraf er vanskelig at forudsige, blandt andet fordi den hvide befolkning ikke nødvendigvis er modstander af enhver form for særrettigheder til den indfødte befolkning.

En kendsgerning er det dog, at især indianerne og metis gennem årene har modarbejdet inuits særinteresser. Mere eller mindre åbenlyst. Først og fremmest ved konstant at stille nye krav ved afgrænsning mellem deres egne land-

krav og Nunavut. Dette har været en ganske afgørende faktor bag de årelange forhalinge af forhandlingerne; Nordvest Territoriets deling blev jo principielt vedtaget ved folkeafstemningen i 1982.

Indianernes og metis' organisationer har oftest ført en kompromisløs forhandlingsstrategi overfor regeringen. Ikke mindst har de nægtet at opgive oprindelige rettigheder til landet. Resultatet har på den ene side været, at de har formået at sætte diskussionen om oprin-

delige rettigheder på Canadas politiske dagsorden. På den anden side har konsekvensen i Nordvest Territoriet været en indre splittelse, hvilket igen har medført, at flere grupper er gået deres egne veje. Som Inuvialuit gjorde det i 1984.

Værd at huske er det også, at inuit og indianerne faktisk aldrig har samarbejdet specielt godt. Det har således ingen sociologisk mening hvis man vil hævde, at inuit handler usolidarisk ved at gå sine egne veje med etableringen af Nunavut.

Efter sammenbruddet af landkravsforhandlingerne i den vestlige del af Nordvest Territoriet valgte to grupper, gwich'in og sahtu at gå deres egne veje. De har nu indgået separate aftaler med den canadiske regering og splittelsen blandt den indfødte befolkning i vest er dermed åbenlys. Man taler i dag om en balkanisering af Nordvest Territoriets vestlige del, og den oprindelige befolknings politiske fremtid er særdeles vanskelig at forudsige. Inuvialuit har tidligere krævet deres eget regionale råd, og indianere og metis ønsker også at sikre sig særlige regionale rettigheder eller særlig status for deres traktatområder.

Nordvest Territoriets indfødte be-

folkning, herunder især inuit, er orienteret mod lokalsamfundet. De politiske ledere rejser territoriet tyndt i flyvemaskiner, men meget lidt binder den menige inuk fra Baker Lake sammen med folkene i Arctic Bay. Politiske partier findes ikke, og et egentligt regionalt uddannelsessystem findes ikke. De spredte inuit-samfund har aldrig fungeret som en helhed. Den fælles kultur, ikke mindst sproget, skal derfor bygges sammen i en helt ny struktur – Nunavut – som bygger på såvel canadiske som inuit realiteter.

Litteratur

- Dacks, Gurston*, 1981: A Choice of Futures (Politics in the Canadian North). Methuen, Toronto.
- Dahl, Jens*, 1985: Inuvialuit aftalen. Grønland s. 225-241.
- Indian and Northern Affairs Canada*, 1993: Agreement Between the Inuit of the Nunavut Settlement Area and Her Majesty the Queen in right of Canada. Ottawa.
- Devine, Marina*, 1993: The New Western Territory: Balkanization or Federation? Northern Perspectives 21:1, s. 10-15.
- Merritt, John*, 1993: Nunavut: Preparing for Self-Government. Northern Perspectives 21:1, s. 3-9.
- Okealik, Looee*, 1993: Who is involved in implementing the Nunavut land claim Final Agreement? Nunavut 12,3: 6-7.
- Purich, Donald*, 1992: The Inuit and Their Land: The Story of Nunavut. James Lorimer & Company, Toronto.